

והתענג בדשן

שיעור הלכתי שבועי מפי מורנו ורבנו
הרה"ג דוד שלום נקי שליט"א
מו"צ ומחבר סדרת הספרים "בהלכה ובאגדה"

השיעור בימי ראשון בשעה 18:00
בבית המדרש "חזון עובדיה" דימונה

גליון 291
ידיד לה' כי טוב כי לעולם חסדו

"והתענג בדשן נפשכם, חסדו אֵין־כֶּם וְלִכּוֹ אֵלֵי, שְׂקִיעוֹ וְתַחֲי נִפְשְׁכֶם" (ישעיה נה ב)

הקניית כלי לגוי במקום להטבילו

רשמים ולקחים מ"שמחת תורה"

עשרות אלפי שעות של לימוד תורה שמגינים על עם ישראל. "תמים תהיה עם ה' אלקיך", אבל לא עם בני אדם. למה מרן זיע"א לא הסכים ששר הבטחון יכנס אליו? "דום לה' והתחולל לו". הצבא מתאים אך ורק לציבור חילוני, ושם יש סיכוי שיחזרו בתשובה. מכתב מחזק ומאלף מאוד מבחור ישיבה. תקנה לכלי שלא מתאפשר להטבילו במקוה. טבילת כלים בשבת. הערמה: במכירת חמץ, הפקעת קדושת בכור בהמה טהורה, תרומת מעשר, היתר מכירת הקרקעות בשמיטה. קושיית הט"ז ודחייתה. גם השאלה עולמית נחשבת השאלה. מי היו סבותיו של הרשב"ש. אין איסור "לא תחנם" כשזה לטובת היהודי.

תקנה לכלי שלא מתאפשר להטבילו במקוה

א. ¹ בסייעתא דשמיא נחזור היום לדבר עוד בהלכות "טבילת כלים" הנקנים

חשובנו של עולם, הפסד מצוה כנגד שכר ושכר עבירה כנגד הפסדה, תכנה ונתפסו - אם אתה עושה כן, תבנה בעולם הזה ותכונן לעולם הבא. ע"ש. והם חשבנו חשובנו של עולם, ודנו בעצמם שזהו רצון השם שניתן את דעתנו על הסובבים אותנו, איך אנחנו מחזקים אותם, איך אנחנו נרים את האווירה הרוחנית בריקודים ונחיה אותם.

ומכאן נקודה למחשבה גם לשאר המקומות, שבשלמא בערים שמצויים שם 'בן פורת יוסף' הרבה בחורי ישיבות כמו בערים החרדיות, או בשכונות מסוימות בירושלים עיר הקודש, אז לא כל כך נורא שילכו הבחורים לישיבות שלהם בשמחת תורה, כי תמיד תישאר כמות נכבדה של בחורים ואברכים שירקדו ויקפיצו את כולם, אבל בערי הפריפריה שעדיין בחורי הישיבות הם מספר מצומצם, ובכל בית הכנסת יש זעיר פה זעיר שם, אם גם הם ילכו לישיבות שלהם, אז מי יראה לציבור הכללי מהי שמחה של תורה? הרי דווקא אלו ששמחים בעסק התורה כל השנה, הם הם שרוקדים היטב עם התורה. ניתן דוגמא: אדם בא לחתונה, לא בכל חתונה הוא רוקד באותה התלהבות ובאותו חשק, כי תלוי מה הקשר של חתן או לכלה, אם אתה אבא של החתן או אבא של הכלה, אז אין ספק שנראה אותך בשטח בכל הריקודים מרקד ומפזז, מכרכר ומקפץ, כי אתה קרוב מאוד מאוד לשמחה, אבל אם אתה דוד של החתן או של הכלה, אתה לא תרקוד באותו עוצמות בכלל, [בפרט לאור המציאות של היום שפעמים רבות באים כל כך הרבה בחורים בלי פרופורציות בכלל, ולא נשאר מקום אפילו לאחי החתן והכלה, לגיסים, לדודים ולמשפחה לרקוד, ולפעמים גם לא נשאר להם מקום לשבת (עיין היטב גליון 272 הערה ד' ו' והנה באירוסין, 282 הערה 1 אות ב, מה דעת התורה בענין זה)].

וממילא בין נבין שגם כאן כשרואים הציבור הכללי את בחורי הישיבות שמחים בתורה ורוקדים ומקפצים לכבודה, ראשית, הם מבינים מהן העוצמות החזקות של התורה? וכי ראייתם פעם איזו אומה שמחים ורוקדים עם ספר החוקים שלה, הרי זה בדיק להיפך, בני אדם לא אוהבים חוקים והגבלות, הם רוצים להיות משוחררים, ואילו כאן אנחנו רוקדים ושרים ושמחים בתורה הקדושה על כל חוקותיה, הוראותיה, גזירותיה, דיניה, הלכותיה והליכותיה ודרישותיה מאתנו. אז מה השמחה הזאת מראה לנו? כמה התורה היא מיוחדת במינה, כמה כל ציוויה ודרישותיה מאתנו הם אך ורק לטובתנו העכשווית והנצחית, כמו שמצאיה הבורא יתברך נותן התורה בכבודו ובעצמו (דברים יד): "וְיִצְחָקְנָהּ ה' לְעִשְׂתּוֹת אֶת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה, לְיִצְחָקָהּ אֵת ה' אֱלֹהֵינוּ, לְטוֹב לָנוּ כָּל הַיָּמִים, לְחִיטָתָנוּ כְּהִימֵי הָהָא". אז ברור שהם מקבלים מזה חזקת חזקת קיום התורה והמצוות בשמחה ובחשק יותר.

בחורי הישיבות משפיעים לטובה על כלל הציבור בשמחת תורה בבתי הכנסת. "בואו ונחשב חשבוננו של עולם". כל בחור ישיבה הוא בכבודו ובעצמו "חתן תורה". מכירת ההקפות בדפי גמרא. על מי נאמר "מָלַךְ מַלְמְדֵי הַשְּׁכָלְתִּי"? מי זה הבחור שלא ויתר לקנות הקפה לאבא שלו, ולמה הוא נסע לישיבה? מיהו אותו הבחור שקנה הכי גבוה מכולם? איך יכול להיות שרק לפני 3 שנים הוא היה מחלל שבת, ועכשיו הוא עבר את כולם? איך יכול להיות שבשנתיים הוא סיים ששה סדרי משנה ולמעלה מ-20 מסכתות? 7,000 דפי גמרא, וכי זה מספרים?! זה סכומים?! זה

¹ א. אחי ורעי היקרים והאהובים, נפתח בשבח והודיה להשם יתברך על מה שזכינו אמש בהקפות שבחג שמחת תורה, וכוונתי בעיקר עם השתתפות בחורי הישיבות היקרים שעליהם גאווה ושמחתנו, השם עליהם יחיו, שמלבד שבעצם הימצאותם בשטח, הם משפיעים לטובה ולברכה על כלל הציבור, ומלבד שהם רוקדים ומרקדים את הציבור, אך המיוחד אצלנו כמדי שנה שמוכרים את ההקפות של מנחה בדפי גמרא, ולכן לאחר השיעור בהלכה כבכל שבת, התפללנו מנחה וקיימנו מצות סעודה שלישית ברזיונות, ואחר כך קיימנו מנחה ישראל קדושים בעשיית ההקפות בהתלהבות גדולה עד השעה 10 בלילה, כשבגמר הקפה שניה, התפללנו ערבית ועשינו הבדלה, כדי שהציבור יוכלו להרטיב את גרונם, ולאכול מעט עוגות, קוגל, פופקורן, 'שערות סבתא', 'מבמבם', 'סמבלולו', שדאגו הגבאים היקרים להביא לרווחת הציבור. וכאן אחי ורעי היקרים צריכים לדעת שזה היה ממש קידוש השם עצום לראות בחורים, [שאף על פי שארגנו להם "שמחת תורה" בישיבה, אבל הם הפנימו היטב היטב שהנכון והמומלץ ביותר להישאר בבית בחג, כדי לחזק ולעצב את הציבור עמך בית ישראל בבתי הכנסת. כי תתארו לכם שכל הבחורים יעזבו את בתיהם ויסעו לישיבות שלהם בשמחת תורה, אז מי ישר לרקוד? האברכים שחלקם נעשו כבדים ובעלי מדות... בגיל צעיר? בעלי בתיים? הרי זו המציאות שבדרך כלל הריקודים נעשים כהוגן וכנאה וכיאה בעיקר על ידי הבחורים דווקא, וגם על ידי אברכים רציניים שבאמת אכפת להם לקפץ ולהקפץ, לפזז ולכרכר לכבוד השם יתברך, ולא כאותם שרק עומדים מהצד ומסתכלים, או שרוקדים מעט משל זה מסיבת יום הולדת של אחד הילדים שלהם.

לכן בהזדמנות זו, נחזק ונאמץ ונעודד את הבחורים היקרים על כך שאכפת להם מאחרים, ואינם רק דואגים לעצמם לרקוד עם החברים שלהם, משל זה היה חתונה של חבר, אלא הם רואים ובוחנים בעין רוחנית יותר, הרי היום הזה הוא יום "שמחת תורה", יום שאנחנו שמחים בו על שזכינו לסיים את התורה ועל כך שאנחנו מתחילים אותה מחדש, לא לחינם קבעו חז"ל הקדושים שיש גם "חתן תורה" וגם "חתן בראשית", להדגיש לנו, כי אמנם החתן תורה הוא יותר משובת, הוא מסיים את התורה, הוא מסמל על מי שעוסק בתורה במשך כל השנה כמיטב יכולתו, אז הוא שמח בה, אבל יש גם חתן בראשית, לרמוז שגם מי שלא זכה עדיין לעסוק בתורה כל כך, עדיין יש לו התחלה חדשה שהוא יכול להתחיל שוב מחדש ולהתחזק כמיטב יכולתו. ובדבר הזה תחזקנה ידי הבחורים על שקיימו בעצמם את דברי הגמרא בבבא בתרא (נע"ט ע"ב) מאי דכתיב (במדבר כז כד): "עַל כֵּן יִאמְרוּ הַמַּשְׁלִּים בְּאוֹר הַחֲשֹׁבֶן תִּבְנֶה וְתִכְוֶנֶן עֵיר סִיחֹן", הַמַּשְׁלִּים - אלו המושלים ביצרם, באור הַחֲשֹׁבֶן - בואו ונחשב

שנית, הציבור גם מפנימים כמה באמת בחורי הישיבות מחוברים לתורה, כמה הם עוסקים בה ומחבבים אותה, ולכן הם כל כך מביעים את שמחתם בה. ובדרך זו הם גם מבינים את העוצמות והמעלות של הישיבות הקדושות, מה הבחורים עושים שם כל הזמן, מה הם עושים 12 שעות כל יום מול הסטנדר, שעד כדי כך הם מרגישים קרובים מאוד מאוד לשמחה, ובעצם הם לא רק בגדר "קרובים", אלא כל בחור ובחור בכבודו ובעצמו הוא "חתן תורה", הוא חתן שמחתן עם התורה, כמו שדרשו חז"ל בספרי (פסקה שמה) על הפסוק שקראנו אתמול (דברים לג ד): "תִּזְכֶּה צֶהָ לָנוּ מִשָּׁה, מוֹרֶשֶׁת קָהֶלֶת יַעֲקֹב", אל תקרא מורשה אלא מאורשה, מלמד שהתורה מאורשה לישראל. וכן אמר שלמה (קהלת טו): "יִרְאַה חַיִּים עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אָהַבְתָּ", ודרשו זאת חז"ל (קידושין ל"ב) על התורה הקדושה. ע"ש. וכיון שכל אחד מהם הוא "חתן" בעצמו, אז כמו שכל חתן רוקד בחתונה שלו בהתלהבות, כך גם הם רוקדים בשמחת תורה בהתלהבות בעוז ותעצומות.

ומי יתן והדיבורים האמיתיים הללו יגיעו לאוזניים הנכונות, ויכנסו לליבותיהם, כדי שיבינו ויפנימו היטב, את המציאות הלא כל כך מרגינה, שברוב ככל ערי הארץ ישנם מספר מועט של בחורי ישיבות, ולא כמו שהם רגילים לראות במקומותיהם [שרובם גרים בערים חרדיות], שברוך השם מצויים שם הרבה בחורי ישיבות בכל בית כנסת, ולכן כמה חשוב וכדי ונצטרך מאוד שברוב ערי הארץ ישארו הבחורים ויקדשו שם שמים ברבים בבתי הכנסת שלהם, ויאהיבו את התורה הקדושה על הציבור הכללי, כמו שדרשו חז"ל בגמרא מסכת יומא (פו ע"א) על הפסוק: "ואהבת את ה' אלקיך" - שיהיה שם שמים מתאהב על ידך. ומי יודע אם בזכות השמחה האמיתית הזאת שיחשפו לה בעלי בתים, נזכה שעוד בחור ועוד ילד יכנסו ללמוד תורה, ועוד אדם יקבע עיתים לתורה, ועוד אבא ואמא יפנימו לליבם כמה חשיבות עסק התורה ולא רק קיום המצוות גרידא, כי הם רואים ששווה להם, כי הנה התורה כל כך משמחת ומרגינה את הלבבות, כמו שנאמר (תהילים טו ט): "פִּקְדוֹתֶי ה' יִשְׂרָאֵל מִשְׁמַחֵי לֵב", וכן נאמר (שם ק"ט קסב): "שֵׁשׁ אֲנֹכִי עַל אֲמָרְתָּךְ כְּמוֹצֵא שֶׁלֹּל רֵב". **עד כאן ההתעפפות.**

על כל פנים נחזור לענייננו, את ההקפות של מנחה שנמשכו אל תוך הלילה, מכרנו אותן בדפי גמרא, והבחורים היקרים 'בן פורת יוסף' קנו כל הקפה והקפה במאות דפי גמרא, והיה בזה קידוש השם עצום עד מאוד, שכולם עומדים במתח, מי יוסיף על מי, וכמה יוסיף, לא בעוד כמה שטרות כחולים שהוא ישלף מהכיס שלו, אלא כל לימוד של דף גמרא, זה מצריך: זמן, מאמץ, עומק, מחשבה, ללמוד בהבנה, מי כעמך ישראל. ובסך הכל, כל ההקפות נמכרו בין 670 דף ל-1,100 דף, ללמוד במשך שנה שלימה עד שמחת תורה של שנה הבאה לחיים טובים ולשלום. [עד 4 חזרות, זה נחשב ל-4 דפים. הוי אומר שאם אדם לומד 250 דפי גמרא ורש"י, וחוזר עליהם 4 פעמים, נחשב לו 1,000 דף. וכל דף גמרא רש"י ותוספות, נחשב 2 דפים. נמצא שמי שלומד 125 דפי גמרא רש"י ותוספות, וחוזר עליהם 4 פעמים, נחשב לו 1,000 דף.] נמצא שבסך כל ההקפות, קבלו על עצמם הבחורים היקרים ללמוד כ-7,000 דפי גמרא, כי מלבד הקונים, היו גם "סיועים", ובחור שראה שהוא לא יכול לקנות הקפה, כי עולים ועולים במספר הדפים, אז הוא קיבל על עצמו ללמוד 100 דף, 200 דף. גם היו הרבה סיועים של ילדים צדיקים, שקבלו על עצמם ללמוד כמה וכמה מסכתות של משניות, או שנים או שלשה סדרים שלמים של משניות, זרעים, מועד, נשים, נזיקין וכו', 'בן פורת יוסף'. ולבד מזה, גם בעלי בתים קבלו על עצמם ללמוד חוברות בהלכה ובאגדה, או לקרוא מספר ספרי תהלים, וגם נשים וילדות היו מודיעים לגבאי כמה ספרי תהלים הן לקחו על עצמם להצליח עם ישראל. בקיצור, בחסד עליון, היה קידוש השם עצום עד מאוד, משופרא דשופרא, באופן שכדאי ורצוי מאוד שנבין כנסת אחרים שדורשים וחפצים בכבוד השם יתברך, שיקיימו בעצמם את מאמר דוד מלך ישראל (תהלים ק"ט ט): "מִקֵּל מִלְחָמָה הַשְׁקֵלְתִּי", וכמו שאמרנו במשנה באבות (פרק ד משנה א): "איזהו חכם? הלומד מכל אדם."

דבר מעניין שהיה בליל החג, יהודי יקר שעובד קנה הקפה ב-400 שקלים, וביקש שאכבד איזה בחור ישיבה שיהיה שהוא יאמר את הפסוקים. אמרתי להם, חלילה לי לבחור מעצמי איזה בחור, אלא נמכור להם בזריזות בדפי גמרא, זה בא לבחורים בהפתעה, כי לא מוכרים בלילה בדפי גמרא, ולאחר דין ודברים קצר, זכה בחור חשוב משיעור א' מיישיבה קטנה ב-250 דפי גמרא. מרוב ההתלהבות של אותו יהודי, הוא אמר שלבד מ-400 שקל שהוא תרם לבית הכנסת, הוא יתן גם לבחור 400 שקל. ואז גם אביו של הבחור אמר, גם אני אתן לבני 400 שקל לחיזוק על שקיבל על עצמו להיות הנחשון של קניית דפי הגמרא. מי כעמך ישראל. [זה לבד מעוד 670 דף שהוא קנה למחרת באחת ההקפות.]

עוד דבר מעניין שריגש את כולם. ניגש אלי בחור חשוב מיישיבה גדולה בגמר התפילה ביום "הושענא רבה" בבוקר, ואמר לי שהוא נוסע ליישיבה לשמחת תורה, על אף שהוא יודע היטב היטב כמה המעלה להישאר פה בשמחת תורה, האווירה המחשמלת, השמחה העצומה, הריקודים שיוצאים מכל הלב, הקפיצות שקופצים כולם לגובה בעוז ובתעצומות, ובכל שנה שהוא פה הוא קונה הקפה במאות דפי גמרא, אך השנה הוא חפץ ללכת ליישיבה, כי הוא מקווה שהשם יתברך יעזור לו להתחתן במהרה לפני גיל 20, וממילא זו השנה האחרונה שלו ביישיבה, ולכן הוא רוצה לקנות הקפה עד כ-700 דפי גמרא, ושאכבד את אבא שלו באמירת ההקפה, וביקש שהכל יהיה בשקט, כדי שההפתעה תהיה דרמטית ומרשימה לכבד את אבא שלו כנאה וכיאה. וברוך השם ככה היה, בדיוק בהקפה השלישית של יעקב אבינו שגם שמו של הבחור "יגל יעקב", קניתי לו את ההקפה ב-700 דפי גמרא, וכשהודעתי ברמקול שהוא זכה, אבא שלו התרגש כל כך והוריד דמעות של שמחה מעצם הקניה ללמוד כל כך דפי גמרא, ומעצם המחשבה שעד כדי כך הבן שלו חשב עליו להפתיע אותו גם כשהוא לא נמצא בשטח ולקנות לו הקפה מערב החג. מי כעמך ישראל. [מי יודע מי תהיה הכלה המאושרת שתזכה בבחור חשוב שכזה, שהתורה שלו עולה בקנה אחד עם מחשבות טובות ונעלות של כיבוד הורים שכזה, ובמעלה שיתחתן לפני גיל 20 שניצול כל ימיו מהרהורי עבירה.]

נקודה נוספת שריגשה אותי ביותר, ואני רוצה להדגיש אותה היטב היטב, 'למען ישמעו ולמען ילמדו'. אחד הבחורים [שיעור ג' ישיבה קטנה] שהשתתף עמנו בהקפות, הוא חגג סיום של ששה סדרי משנה לפני כחודשיים [בין הזמנים אב]. באחת ההקפות הוא קיבל על עצמו 'סיוע' של חזרה פעמיים על כל ששה סדרי משנה, ולבד מזה, הוא הפתיע וקנה את ההקפה השישית ב-1,100 דף, הכי גבוה מכולם. וכאן בואו ונתבונן, מיהו אותו הבחור שקנה הכי גבוה מכולם? אז תחזיקו חזק את הכסא שלא תיפלו חלילה על הרצפה, ותקשיבו טוב, הבחור הזה לא פחות ולא יותר הוא בחור שעד לפני שלש שנים היה לומד בבית ספר חילוני גמור, הוא לא היה שומר שבת ולא כלום, לא עשו אצלו בבית קידוש, ולא היתה פלאטה ולא שום דבר. ואט אט הוא בא לשיעורים והתחיל להתחזק, וברוך השם כבר שנתיים שהוא לומד ביישיבה, כפי שספרנו לכם עליו בעבר (עיי' גיליון 186 אות ד, הערה 1), וזהו הבחור שברוך השם, אלו הן התוצאות והפירות הטובים והמשובחים.

וכאן אני רוצה יחד אתכם להתבונן ולהבין, איך יכול להיות שדווקא הבחור הזה שגדל בבית חילוני גמור, קיבל על עצמו יותר מכל הבחורים החשובים שהיו שם שגדלו "חרדים" מקטנות, ולמדו בתלמודי תורה ובישיבות? ולעניות דעתי הביאור בזה הוא פשוט, כי "לפום צערא אגרא", שכלל שהאדם מתגבר יותר ומתאמץ יותר, ועושה "מסירות נפש" יותר, כך מנגד הוא מקבל סייעתא דשמיא יותר. הרי אין ספק שבחור כזה הניסיונות שלו בעבר וההווה הם לא פשוטים כלל ועיקר, ראשית, עצם המעבר החד שהוא עשה, שהוא גדל בבית חילוני, ובסביבה חילונית, ובמשפחה שכולם חילונים, ופתאום הוא יוצא דופן מכולם והולך ללמוד תורה, ונעשה כשושנה בין החוחים, זה לא דבר פשוט בכלל, זה לא דבר של מה בכך, יש כאן מסירות נפש רצינית של ממש, לכן לא פלא שהקדוש ברוך הוא מצ'פר אותו יותר, כי 'מי שטרח בערב שבת, יאכל בשבת', ידידי היקר, 'מה שבשלת, זה מה שתאכל', אתה בשלת מסירות נפש, אתה תקבל מנגד כוחות עילאיים של חשק להתמיד ולשקוד על התורה. ולא רק בתחילת הדרך, אלא גם בהמשך, כי כל הזמן הוא במצב של ניסיונות לא פשוטים, הלוא עצם זה שהוא בא אחת לשבועיים שלש לבית, או בתקופת בין הזמנים וכדומה, זה לא פשוט לו בכלל, הוא לא נמצא בבית של תורה ויראת שמים, הוא נמצא בבית שיש שם טלוויזיה, שיש שם איפונים מלאים מראות נגעים, ההתמודדויות שלו הם רגע רגע, והוא מתעלה מעל כל זה, והוא בז לכל זה, והולך ללמוד תורה ולשקוד על דלתות התורה, אז תגיד לי אתה ידידי היקר, אז מה אתה רוצה שהקדוש ברוך הוא יראה את כל זה ולא יפנק אותו?! שיראה את כל זה ולא יתגמל ויתמרץ אותו כהונן?! לכן הוא מקבל כוחות מיוחדים, גם לחזור פעמיים על כל ששה סדרי משנה, וגם ללמוד 1,100 דף.

רק שמכאן נבין ונפנים היטב שבאמת כל אחד יכול להגיע לזה, גם בחור שגדל בבית חרדי, איך? אם תעשה גם אתה "מסירות נפש", אם גם אתה תעמוד בניסיונות שלך בגאון ועוז, אז ברור שהקדוש ברוך הוא גם אותך יפנק ויצ'פר, וכי הקדוש ברוך הוא עושה חלילה הפליות ופרוטקציות?! כל אחד בניסיונות שלו בתחום שלו, לפי הבית שלו, לפי המשפחה שלו, ואילו אתה הניסיונות שלך בדברים אחרים, לך יש בית חרדי שברוך השם אין בו איפונים, ואין בו עיתונים, ואין בו טלוויזיה, אבל יש לך ניסיונות אחרים, איך אתה קם לתפילה בבוקר, האם אתה קם בזריזות ומתפלל בחשק, או אתה קם בעצלתיים ומתפלל בעייפות, ובקושי מוציא את המילים מהפה?! ואם אתה רוצה לומר שאתה עייף ואין לך כח, אז אולי תתבונן בבקשה, מתי אתה הולך לישון, האם אתה ישן בזמן או אתה מתמהמה ומפטט ומבזז את הזמן עד שעות מאוחרות, ולכן אתה עייף וקם מאוחר לתפילה, ומוכרח לדלג על הקרבנות, ולדלג פה ושם, ולהתפלל בעצלתיים. המשגיח שלנו ביישיבה היה אומר שקיום ההלכה הראשונה שכתובה בשלחן ערוך: "יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו", הוא מתחיל מהלילה, כלומר, ידידי היקר, מתי אתה הולך לישון כדי שתוכל להתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת השם, הרי אם אתה יודע שמוטל עליך לקום בבוקר בגבורה, אז בכבוד לך לישון בזמן ויהיה לך כח לקום בגבורה. אך אם חלילה אתה מתפתה ליצר, ואתה מעדיף לשמוע בקולו ולהמשיך לפטפט ולקשקש ולשרוף את הזמן ב"ש"פ", אז אל תתפלא אחר כך, למה אתה לא מסוגל לקבל על עצמך ללמוד 1,100 דף, ולחזור פעמיים על כל ששה סדרי משנה. וגם אל תתפלא, למה בעצם אתה לא סיימת עדיין ששה סדרי משנה ועוד 20 מסכתות, שהוא זכה ללמוד בתוך שנתיים שהוא נכנס ליישיבה, כאשר רק בגיל 14 הוא התחיל לטעום טעם של משנה וגמרא. [ועיי' בגמרא נדרים (פא ע"א): "הזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה", ובגמרא סנהדרין (פו ע"א): "הזהרו בבני עמי הארץ שמהם תצא תורה."]

איך שיהיה, אנחנו מבינים היטב מהי העוצמה הגדולה של בחורי ישיבות קדושים וטהורים שעוסקים בתורה, ומקבלים על עצמם קבלות של לימוד התורה, בלי שאף אחד יכפה עליהם, הרי הם לא מקבלים על זה כסף, ולא מתנות ולא דורות, הם פשוט לומדים תורה נטו לשם שמים, לכבוד השם יתברך, לשמח את קודשא בריך הוא, להגביר את מידת הרחמים על מידת הדין לטובת עם ישראל, וכי 7,000 זה מספרים?! זה שקלים?! זה סכומים?! לא ולא, אנחנו מדברים פה על 7,000 דפי גמרא, עשרות אלפי שעות של לימוד תורה שנותן כח עצום בפמליא של מעלה, שנותן כח עצום לחיילי ישראל לכבוש את האויבים הקמים עלינו לרעה חלילה, עשרות אלפי שעות של לימוד תורה שנותנים סגוריה גדולה ועצומה על עם ישראל, לכבוש ולהתגבר על אותן דעות משובשות של אותם מסכנים ומבולבלים שגוזרים גזירות נגד התורה הקדושה, וחושבים שהתורה שלנו היא סחר מזכר, כאילו היא נתונה למכסות, וזוממים לגייס חלילה וחס 50% בחורי ישיבות, שהקדוש ברוך הוא יפר עצתם ויקלקל מחשבותם, ונזכה לראות בקרוב ממש בהרמת קרן התורה, שיראו כולם איך התורה למעלה למעלה מעל הכל, וכל מי שמתחיל עם התורה, התורה משתיקה אותו ומזיה אותו הצידה.

ולכן חלילה לנו להתבלבל כמו שראיתי שישנם כאלו שמתבלבלים, - אלא להיפר, דווקא

הזכרנו בשיעורים הקודמים שהקונה כלי חשמל מן הגוי, מן הדין פטור הוא מלהטבילם, אלא שיש חולקים ומצריכים טבילה, ולכן מי שרוצה להחמיר ולהטבילם, אך מאידך הוא חושש שמא יתקלקלו לו הכלים במים, וגם הוא חושש לאבד בזה את האחריות מהחברה, ישנה עצה טובה על פי מה שכתב המרדכי (ביצה סימן תרעז), שמי שקנה כלי מהגוי ועדיין לא הטבילו, ובא להשתמש בו בשבת או ביום טוב ונזכר שהוא לא טבול², יכול לתת את הכלי לגוי במתנה, ויחזור וישאל ממנו להשתמש בו לעולם, ופטור מטבילה, כדין השואל כלים מן הגוי שלא צריך להטבילם, כמו שאמרו בגמרא מסכת עבודה זרה (ע"ה): "לא שנו אלא בלקוחים וכמעשה שהיה, אבל שאולים לא", כלומר, למדנו בתורה מפרשת טבילת כלים, שדווקא כלים שקנויים לישראל לגמרי, הם הם שחייבים טבילה כמו המעשה שהיה במדין, שעם ישראל זכו בכלים מהשלל של המלחמה, והכלים נעשו שלהם לגמרי ולא היו רק בגדר 'שאולים', ולכן כששואל את הכלי מהגוי, הוא פטור מטבילה.

התקנה תקפה גם בימי החול

ב. ומרן הבית יוסף (יורה דעה ס"ק קכ) הביא את המרדכי הזה, וכתב עליו: "ותיקון זה אפשר לעשותו אפילו בחול, במקום שאין מצוי מקווה מים להטביל בו".

ע"כ. ומפורש שלא דווקא בשבת, אלא בכל מציאות שאין לו אפשרות להטביל את הכלי מחמת שאין מקווה מצוי במקום וכדומה, יתנו לגוי וישאל ממנו את הכלי "לעולם", ורשאי להשתמש בו אף ללא טבילה. וזו לשון השלחן ערוך (שם סעיף טז): אם שכח ולא הטביל כלי מערב שבת או מערב יום טוב, יתנו לגוי במתנה ואחר כך ישאלנו ממנו, ומותר להשתמש בו. הגה: וכן יעשה אפילו בחול, במקום שאין לו מקווה. ע"כ. נמצא שבכל כלי שאי אפשר להטבילו, או מחמת שאין לו מקווה זמין לעת עתה, או מחמת כובדו וגודלו שאינו נכנס למקוה, או שנזכר בשבת שכלי זה אינו טבול, וכל כיוצא בזה, רשאי לתת את הכלי לגוי במתנה.

קושיית ה"ז על דברי מרן הבית יוסף ודחייה לקושיית

ג. והנה ה"ז (סימן שכג ס"ק יח) כתב, ונראה לי שתיקון זה לתת לגוי במתנה ולשאל ממנו, אינו אלא לפי שעה, דהיינו לאותה שבת או בחול כל זמן שאין לו מקווה, אבל לאחר השבת או כשיזדמן לו מקווה, כיון שעכשיו ישתקע הכלי עולמית בידו של הישראלי, הרי זה ודאי כלקוח בידו וצריך להטבילו, כי לא עדיף ממשכון של גוי שנתן לישראל עבור הלוואה שהלווה לו, ודעתו לשקועו ביד הישראלי שכלי זה צריך טבילה וכו', אך מכיון שאין זה מפורש בפוסקים, יש להיזהר שיטביל כלי אחר עמו משום ספק ברכה

ספק שדבר זה יתן עידוד וחיזוק ובפרט לצעירים, שבזכות זה הם מקבלים חשק הלאה להתמיד עוד ועוד. וגם הציבור הכללי שמקבלים קבלות כפי כוחם ללמוד: הלכות, משניות, וכיוצא בזה. כמה זה נפלא וחשוב, כמה זה נותן להם חיזוק שגם הם יכולים ללמוד לבד מתוך הספר, ולא רק לבוא לשיעורי תורה ולשמוע מהרב, אלא הם בעצמם מתרגלים לפתוח ספרים וללמוד, וקובע על יד ירכה. ואשרי המדבר על אוזן שומעת.

ב. להלן מכתב מחזק שנשלח למערכת מבחור ישיבה שהלך לחזק קיבוץ חילוני ביום כיפור: לכבוד וכו'. סיפור מופלא שהתרחש בסייעתא דשמיא ביום הכיפורים האחרון [תשפ"ז], נקראתי לבוא ולחזק קיבוץ בצפון הארץ למרגלות "הר חרמון", קיבוץ חילוני לחלוטין ללא קשר לדת, אנשים רחוקים עד מאוד. הגענו עשרה בחורים מירושלים עיר הקודש, התחזקנו וחיזקנו אותם ברוך השם. בין היתר, העברתי להם דרשה אחרי "כל נדרי" ולפני תפילת "נעילה". כמובן שבחתי כל מילה בקפידא שתהיה מבוססת טוב שיירה גם לאנשים הרחוקים מהו עונג תורתנו הקדושה, ואז בעזרת השם המאור שבה יחזירם למוטב. חיפשתי בספרים רבים, משלים וסיפורי צדיקים עם מסר מחזק ומרומם כדי להעביר לציבור היקר, ולא מצאתי טובים כמו בחוברת "ראש השנה ויום הכיפורים בהלכה ובאגדה". שם מצאתי: משלים, סיפורים, סיפורי צדיקים, דברי אגדה, דברי מוסר, דברי חיזוק - שמתאימים לכל לב יהודי ומרוממים ממש. לקחתי ואספתי משם, והעברתי להם מספר רעיונות בשילוב משלים מהחבורה. כל הציבור התרגש ושמע במתק שפתיים, וממש היו מרותקים לדרשה! בתפילת "ערבית" בליל כיפור באו כ-50 איש, [וזהו הישג עצום, כי ב"ראש השנה" אנשי הקיבוץ ניסו לארגן מנין, ובסוף לא היה להם מנין]. ובתפילת "נעילה" באו כ-150 איש, כולם חילונים גמורים, עד כדי כך הם באו עם אייפונים בידים. כשהגענו בסוף "נעילה" לאמירת "שמע ישראל" וכו', אמרתי להם, עכשיו כולנו נקבל עול מלכות שמים, פתאום הם הכניסו את האייפונים לכיסים, וצעקו "שמע ישראל", "ה' הוא האלוהים"... איזה עם קדוש יש להקדוש ברוך הוא. והנה לאחר מספר ימים, אני מקבל טלפון מתושבי המקום, בבקשה אולי אפשר לארגן שיעור קבוע בקיבוץ, כי "פתאום הם גילו שהתורה לא כל כך מפחידה, היא דווקא מעניינת, יש בה סיפורים יפים ורעיונות יפים". כמו כן, קבלתי מכתב "תודה" מתושבי המקום, ובין היתר הם כתבו שם: "גם הפלאת בסיפורים ומשלים וכולנו - כל השומעים - היינו ממש מרותקים ממך". צריך להבין, מדובר ביישוב חילוני, לא מסורתי, מחללי שבת שאפילו ב"ראש השנה" לא היה להם מנין, ובזכות דברי האגדה והמשלים מהחבורה "בהלכה ובאגדה", זה עורר ועודד את התושבים לשמוע עוד. מי יתן ובעזרת השם המאור שבתורה יחזירם למוטב, הם וכל עם ישראל שעדיין לא זכו לטעום טעמה של תורה. בשם השם נעשה ונצלח. מ. ד. ירושלים. ע"כ.

² אף שמן הדין מותר להטבילם בשבת, כמבואר בשלחן ערוך (אורח חיים סימן שכג סעיף ז) וז"ל לשונו: מותר להטביל כלי חדש הטעון טבילה, ויש אוסרים. וירא שמים יצא את כולם ויתן הכלי לגוי במתנה ויחזור וישאלנו ממנו, ואין צריך טבילה. ע"כ. והרי קיימא לן שסתם ויש הלכה כסתם, ולכן מן הדין מותר להטבילו, אלא שהרוצה להחמיר יתן לגוי. ונפקא מינה במקום שאין גוי, ויש לו מקווה, אז בוודאי שרשאי להטבילו בשבת במקוה בברכה. ומה ששינוי במשנה בפרק במה מדליקין שקוראים בכל ערב שבת, "ואין מטבילים את הכלים"? מדובר בזמנם של חז"ל שהיו נוהגים הלכות טומאה וטהרה, ולכן כלים שנטמאו, היה אסור להטבילם בשבת, מפני שנראה כמתקן את הכלי, שעד עתה האוכל שהונח בתוכו היה נטמא, ואילו עתה כשמתבטל מתקן את הכלי שמאכן ולהאכיל האוכל שהונח בתוכו היה נטמא. אבל כלים שנקנו מן הגוי, כיון שאף אם הונח מאכל בתוכם אינו נאסר באכילה, ואפילו טעו ובישלו תבטל בכלי שהוא לא טבול, לא נאסר המאכל, ויעבירו לכלי אחרי ויאכל אותו, לכן אין זה בגדר "מתקן", ומותר להטבילם בשבת לצורך השבת.

אנחנו עם כל הבחורים והאברכים היקרים המסולאים בפז - חצייתנים הגדולים לדעת התורה, אנחנו גאים שאנחנו שומעים לדעת התורה ולא זדים ימין ושמאל, אפילו על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין, אנחנו לא כאותם מבולבלים מסכנים שלא שומעים לדעת התורה, אלא עושים ככל העולה על רוחם בשכל שלהם, בהבנה שלהם, בהגיון שלהם, 'לא אֶקְאֶה חֶלֶק יַעֲקֹב' (ירמיה טז), 'ברוך אלוהינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים', אבל אנחנו ברוך השם ממושמים, אלא שאנחנו גם יודעים מי באמת מצוית לדעת התורה, ומי רק מנפנף בדגל של דעת התורה ובפועל הוא עושה מה שהוא חושב, מה שהוא רוצה. אנחנו משתדלים לא להיות תמימים עם בני אדם, הפסוק אומר (דברים יח ג): 'תָּמִימִם תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ', אבל לא עם בני אדם. [ובדרך אגב, אני נזכר כשפעם הייתי בשבת שכולה תורה בעיר "יקנעם" יע"א (עיין גיליון 220 הערה 1), סיפר לי אחד מחברי המועצה, שבזמנו לפני כ-20 שנה, כשהוא בא לקבל ברכה ממרן זיע"א ב"בר מצוה" שלו, בדיוק נכנס ר' אלי ישי הי"ו שהיה אז שר הפנים, ואמר למרן שבאו שר הבטחון מופז ועוד אנשים ממשרד הבטחון להתייעץ עם מרן, ומרן אמר שהוא לא מוכן להכניס אותו, כי הוא לא שומע לו, הוא בא ושואל ואחר כך עושה דברים אחרים, אז בשביל מה אקבל אותו. אבל אם הוא חוזר בתשובה ומוכן לקבל "דעת תורה", שיכנס. אלי ישי הלך שאל אותו, אמר שהוא חוזר בתשובה ומוכן לקבל, ואז הכניסו אותו עם שאר הבאים. בינו נא זאת.]

ולכן כמו שאמרנו, ברור שבכח התורה הקדושה להתגבר על אותם מפריעים למיניהם, ואין כל חדש תחת השמש, שכבר ראינו כיוצא בזה בגמרא מסכת גיטין (ז טו א) ששלח מר עוקבא לרבי אלעזר בן פדת שישנם בני אדם שמצערם אותו הרבה, ומה הוא יעשה? שלח לו רבי אלעזר את הפסוק (תהילים לו ז): 'דָּוִם לֵה' וְהַתְּחַלֵּל לו', דום להשם והוא יפילם לך חללים חללים, השכם והעבר עליהם לבית המדרש, והם כלים מאלוהים. ופירש המהר"ל (חידושי אגדות שם), שאם יעשה לך הרשע רע, המתן וצפה לתשועת השם, כי השם ילחם מלחמתו, כמו שנאמר (שמות יד ז): 'ה' יִלָּחֶם לָכֶם וְאַתֶּם תִּחָּרְשׁוּ'. ולמה הוא יתברך ילחם מלחמתו של זה האיש? אלא כיון שמלחמה זו, היא מלחמת השם, לפי שהוא משכים ומעריך לבית המדרש לעסוק בתורה, ודבר זה עצמו יגרום שיפיל לו את שונאיו חללים, כי דבר זה נקרא מלחמת השם, ואימתי זוכים לזה? רק כשמשכימים ומעריבים לבתי מדרשות, שבזה האדם נעשה לחלקו של הקדוש ברוך הוא, ואז מלחמתו היא מלחמת השם. ע"כ.

לכן ברור, אנחנו חוזרים ואומרים שוב ושוב שחלילה לנו להתבלבל בגלל דעות של כל מיני מבולבלים שהם, הם לא יכתיבו לנו מה התורה אומרת, הם יכולים להגות דעות עד מחר שלפי "דעתם" ולפי "הבנתם" מי שבטלן צריך ללכת לצבא, אבל אנחנו לא נתבלבל מהם, אלא נדע שדעת התורה היא לא ככה בשום פנים ואופן, לא יקום ולא יהיה, הצבא הוא מקלקל ומשחית את יראת השמים, כמו שאמרו את זה גדולי ישראל מאז ומתמיד, ובראשם מרן מלכא זיע"א, וגם בנו מרן הראש"ל שליט"א חזר על זה פעמים רבות, שלא ראינו מי שהלך לצבא ולא ירד ביראת שמים, וזה עוד בלשון המעטה, כי לצערנו הרב, רבים רבים ירדו לגמרי מהדת, לא שבת ולא תפילין, לא כשרות ולא טהרה. לצערנו הרב, אנחנו צריכים צבא, עדיין לא זכינו להגיע לדרגה של דורו של חזקיה המלך שכולם היו עוסקים בתורה ולכן לא היו צריכים לצבא בכלל, אך צריך לדעת ברור בלי צל של ספק שהצבא מתאים אך ורק לציבור חילוני, שבלאו הכי הם מסכנים וטמועים בכל הזהומה והגיפה והטינופת וההלכלוך של תאוות ותועבות העולם הזה, ולכן אדרבה ואדרבה דווקא שמה יש סיכוי יותר שהם יחזרו בתשובה, כמו שראינו רבים שהתחזקו מחמת הפחד מהמלחמות, או מהניסים שהם ראו בהשגחה פרטית, או משיחה של איזה רב שבא ונתן להם חיזוקים וכדומה.

איך שיהיה בסיכום הענין, אשרי הלוקחים את הדברים לתשומת ליבם, כי באמת זו עצה טובה שכדאי לאמץ אותה בכל מקום ומקום, שלפחות בהקפות של תפילה אחת יתנו את האפשרות לבחורים ולאברכים לקנות את ההקפות בקבלות של עסק התורה כנזכר, אין

לבטלה. ע"כ. והנה מה שהקשה הט"ז ממשכון, יש ליישב שדווקא במשכון צריך להטבילו, כיון שדעתו של הגוי שלא לקחת בחזרה את המשכון אלא לשקעו ביד הישראל תמורת ההלוואה, הרי גילה דעתו שבמשכון הזה הוא רוצה לשלם את חובו לישראל, לכן נעשה המשכון של הישראל לגמרי, וחייב להטבילו, לא כן כאן שמקנה את הכלי לגוי במתנה גמורה כדת וכהלכה בקנין גמור ושלם ונעשה שלו לגמרי ממש, אלא שמבקש ממנו הישראל שישאיל לו עולמית, והגוי מסכים לבקשת הישראל שישתמש בזה עולמית, ברור שמחמת כן לא נעשה פתאום הכלי שייך לישראל.

גם השאלה עולמית נחשבת השאלה

ד. ואל תקשה לי, הרי סוף סוף הוא לוקח את הכלי מהגוי עולמית, והיכן מצאנו כדבר הזה שאדם לוקח כלי לרשותו לצמיתות, והוא לא שלו? אז תדע שבאמת מצאנו כיוצא בזה שאפשר להשאיל כלי עולמית, כמבואר בשלחן ערוך (חושן משפט סימן שמא סעיף ו): השואל כלי מחברו להשתמש בו, ואמר לו בלשון זו: "השאילני דבר פלוני בטובתך", כלומר, אין אתה משאיל לי דבר זה כדרך כל המשאילים, אלא כפי טובת ליבך ונדיבותך שאינך מקפיד על הזמן..., הרי השואל משתמש בו "לעולם" עד שיתבטל הכלי מלעשות מלאכתו, ויחזיר שבריו או שייריו. ע"ש. ומבואר שיש מושג של השאלה עולמית. גם הגאון רבי חיים בן רבי ישראל בנבנישתי בספרו הכנסת הגדולה (הנהגות בית יוסף ס"ס קכ) חלק על הט"ז וכתב, ולי נראה שדעת המרדכי שאין צריך טבילה כלל גם לאחר השבת או כשיזדמן לו מקוה, שהרי כל זמן שהכלי בידו, דין כלי שאול יש לו, ושואל ושוכר כלים מן הגוי, אין צריך טבילה. וכתב עוד (שם אות יח), ומצאתי בתשובה כתב יד לחכם השלם כמה"ר ישראל זאבי שאין תקנה לכלים הגדולים, כי אם על ידי הערמה, ליתנם מתנה לגוי ולהשאילם מהם, וכתב עליו החכם השלם מהר"י מליריאה: "ושפתים ישק". ע"כ. גם גאון עוזנו רבנו יוסף חיים בספרו בן איש חי (שנה ב פרשת מטות סעיף יא) כתב, דוד גדול שלפי גודלו קשה להטבילו, יתנונו לגוי במתנה ויחזור וישאל ממנו, וכמו שכתב הרב שלחן גבוה. וכתב בדרכי תשובה (סימן קכ ס"ק קיא) שגם בשו"ת עמודי אש (סימן יז) נתן פנים מסבירות לתקנה זו לתת לגוי במתנה ולשאול ממנו, וכן עיקר להלכה, שהרי כן מבואר במרדכי. וכן פסק מרן בהליכות עולם (חלק ז עמודים רנו, רנז, רסה).

³ גבי מכירת החמץ בערב פסח, כתב הרמב"ם (הלכות חמץ ומצה פרק ד הלכה ו): ישראל גוי שהיו באים בספינה, והיה חמץ ביד ישראל והגיעה שעה חמישית, הרי זה מוכרו לגוי או נותנו לו במתנה, וחזרו ולקוחו ממנו לאחר הפסח, ובלבד שיתנו לו במתנה גמורה. ואומר הישראל לגוי עד שאתה לוקח מגוי, בא קח מישראל, שמא אצטרך ואקח ממך לאחר הפסח. וכיוצא בזה כתב בתרומת הדשן (סימן קכ) מי שיש בידו חמץ, ורוצה ליתנם לגוי במתנה גמורה, ומכירו הישראל את אותו גוי וידוע בו שלא יגע בחמץ כלל, אלא ישמרם לו עד לאחר הפסח ויחזור ויתנם לו, הרי זה מותר, ובלבד שיתנם לו במתנה גמורה בלי שום תנאי או שימכרם לו מכירה גמורה בדבר מועט, אבל מתנה על מנת להחזיר לא מועיל משום חומרא דחמץ. וכתב על זה מרן הבית יוסף (סימן תמח סעיף ד), אף שאין לך הערמה גדולה מזו באיסור חמץ של "לא יראה ולא ימצא", התיירו חז"ל, כיון שסוף סוף נעשה הקנין כדת וכדין. וכתב בשו"ת חתם סופר, והערמת מכירה זו היא היתר גמור מן התורה בלי שום פקפוק, כיון שהוא מוכר מכירה גמורה מהקניינים שהגוי קונה בהם. ואף על פי ששניהם יודעים בליבם שהחמץ יחזור לישראל לאחר הפסח, מכל מקום המכירה מכירה גמורה היא, ויכול הקונה לעשות בו חפצו, אלא שהוא אוהב לישראל ואינו עושה כן ומשמרו לו עד לאחר הפסח וחזרו ומוכרו לישראל, וזהו היתר גמור בלי פקפוק. וגם אם אין בדעת הגוי לקנותו ממש, מכל מקום דברים שבלב אינם דברים. ועל פי זה פשט המנהג בכל תפוצות ישראל למכור החמץ לגוי המכירו ומחזירו לאחר הפסח. וכולם מודים שמכירה גמורה היא, והמערער על זה ראוי לגערה, כן נראה לי ברור בעזרת השם יתברך. עד כאן דברי החתם סופר. והחילוק ברור ופשוט בין זה לנדינוניו, כן בנידונינו הגוי הסיני לא מבין שהוא קונה כלל את הכלי, מה שאין כן במכירת חמץ. הגוי מבין שהוא קונה את כל החמץ של הישראל, אלא שהוא יודע שכל זה נעשה בדרך הערמה בשביל ענין הלכתי הקשור לדת ישראל. וכמו שמעשים בכל יום שמפקיעים קדושת בכור בהמה טהורה שאסור בהנאה מן התורה, על ידי מכירת אוזן הבהמה לגוי, כמפורש בגמרא מסכת בכורות (ג ע"א), וכפי שנהוג היום בכל העולם, וברור שכלל זה הערמה בעלמא, וכי שמעמם לו לגוי לקנות את כל האוזניים של הבהמות, מה יש לו לעשות בכל האוזניים שלהן? גם התוספות (מסכת עבודה זרה ע"א ע"א) כתבו, ואין צריך שיתן הגוי מעות בשווי של אבר הבהמה שמוכר לו, אלא די שיקנה בפרטה, ואף על פי ששווה יותר כפליים, ואין לחוש משום ביטול מקח, כי הישראל גמר להקנות לגוי כדי להפטר מדין בכור בהמה. ע"כ. גם בתוספתא (כתובות פרק ה הלכה א) מובא מעשה שפעם בשנת בצורת בארץ ישראל, הלך התנא רבי טרפון שהיה כהן וקידש שלוש מאות בנות כדי שתהיינה רשאיות לאכול תרומה, כדין ישראלית שנשאת לכהן שאוכלת בתרומה (וכן הוא בפסיקתא זוטרותא שיר השירים פרק א). ואף על פי שאין לך הערמה גדולה מזו, כי בוודאי לא קידש אותן רבי

הערמה מותרת במקום צורך

ה. ומכל זה מבואר שבמקום צורך ניתן לסמוך על מתנה לגוי ולשאול ממנו לשימוש עולמי. [וכן מרן זיע"א היה נוהג בשנים מסוימות כשהסתדר הדבר בקל לתת כלי חשמל לגוי]. ואף על פי שדבר זה הוא הערמה, שהרי אינו מתכוון באמת לתת מתנה לגוי, בכל זאת כבר מצאנו בכמה וכמה מקומות שעושים הערמה כשיש צורך בדבר, ואפילו בדברים של תורה כמכירת חמץ בערב פסח, ובהפקעת קדושת בכור בהמה טהורה, ובתרומת מעשר ובמעשר שני ועוד.³ (עיין גיליון 21 אות ז ומשם בארה) וכן פסק הגאון הרב שלמה מאוזז זצ"ל חבר בית הדין ג'רבא, בתשובה קצרה וקולעת בטוב טעם ודעת שהובאה בירחון המאור (גיליון סג עמוד כא), וחיזק את הדברים מפי ספרים ומפי סופרים. ע"ש.⁴

קושיית הרשב"ש ותרומה

ו. והנה בשו"ת הרשב"ש⁵ (סימן תסח) נשאל בתלמיד חכם ששכח ולא הטביל כלים שלקח מהגוי, ולא היה לו במה להשתמש ביום טוב, ונתנם למשרתת גויה שבביתו במתנה, וחזר ושאלם ממנה והשתמש בהם ביום טוב בלי טבילה. ואחר שהאריך הרב לפלפל בזה, הקשה, שאיך באמת יועיל לתת את הכלי במתנה לגוי, והרי הדבר מוכרע מעצמו שלא במתנה גמורה נתנם לו, כי איך יעבור חס ושלום על איסור לא תעשה מן התורה שאמרה (דברים ז ב): "וְלֹא תִתֶּנָּם", ודרשו חז"ל בגמרא מסכת עבודה זרה (כ"ד ע"א) לא תתן להם מתנת חנינם, [שאסור לתת מתנה לגוי בחינם, אז איך יתן לגוי כלי במתנה]. אלא ודאי שהוא לא נותן לגוי במתנה גמורה אלא רק כדי שיחזור וישאיל לו. ולכן כתב במסקנתו, שלדעתו הטוב היה לסמוך על אדוננו הרמב"ם ז"ל ולהטביל כלים אלו ביום טוב, שהרי הרמב"ם סובר שטבילת כלים חדשים הניקחים מן הגוי אינה אלא מדרבנן, שסמך על פשט התלמוד ירושלמי שטעם הטבילה כדי שיצאו הכלים מטומאת העמים לקדושת ישראל, ובהלכות יום טוב כתב הרמב"ם שטבילה שהיא מדרבנן, מטבילים ביום טוב. ולכן הנכון היה להטביל את הכלים במקוה. ע"ש. אבל מרן זיע"א בספרו הליכות עולם (חלק ז עמוד רנז) תירץ את קושיית הרשב"ש על פי מה שכתב סבו הרמב"ן, שכל שאינו נותן לגוי בדרך של חנינה - חינם, אלא לטובת עצמו, מותר. וגם כאן הלוא הוא מתכוון לטובת עצמו, כדי שיוכל להשתמש עכשיו בכלים.⁶ (ועיין עוד בדרכי תשובה סימן קכ ס"ק קיא. ובגיליון 122 הערה 2)

טרפון אלא בשביל להאכיל תרומה שאסורה לישראל. ולאחר הבצורת הוא נתן גט לכולן ושחרר אותן. רק כמובן שמעתה היה אסור להם להתחתן עם כהן, כי הן גרושות. גם מצאנו לגבי תרומת מעשר [אחד ממאה] שהמנהג כיום שמוכרים את כל החיות והבהמות שב"גן החיות לכהן, ומאכילים אותן פירות וירקות של "תרומת מעשר" [אחד ממאה] שאסורים באכילה בזמן הזה אפילו לכהן, ומותרים רק לבהמה של כהן שמותרת לאכול תרומה טמאה, כמבואר בגמרא מסכת שבת (כה ע"א). ע"ש. וכן מעשים בכל יום שאנשים ראי שמים מלווים כסף בריבית וסומכים על "היתר עסקה", וידוע לכל שזו הערמה גמורה. והוא הדין והוא הטעם בהיתר מכירת קרקעות בשמיטה שהגוי קונה בפועל בדרכי הקניינים, אלא שהוא יודע ומבין שהכל נעשה לצורך הלכתי של היהודים. ופשוט.

⁴ ומה שחלק עליו רב אחד אשכנזי בגיליון שאחריו (גיליון סד עמוד ג), לא צדק בדבריו, עיין שם ותיווכח. ובכמה מגדולי חכמי אשכנז מפורש שלא כדבריו. וגם המוסר שהטיף שם, בחינם האריך בדברים המיותרים. ע"ש.

⁵ הרשב"ש הוא רבי שלמה בנו של התשב"ץ - רבי שמעון בן צמח, שנשא את בתו של רבי יונה דיסמיסטרי, שהיה נין לרמב"ן ולרבנו יונה גירונדי יחד, כי בנו של הרמב"ן נשא את בתו של רבנו יונה. וכמו שמספר הרשב"ש עצמו מעשה יפה על זה בשו"ת שלו (סימן רצא) וכך הוא כותב: בתו של רבנו יונה מגירונדי, היתה נשואה לרבי שלמה בנו של הרמב"ן. וכשנפטר רבנו יונה, היתה בתו מעוברת, וכשילדה בן זכר, והיה לו לקרותו 'משה' כשם אביו, אמר להם הרמב"ן, אף על פי שצריך לקרותו על שמי, אני רוצה שיקרא 'יונה' על שם זקנו אבי אמו, משום "וזכר השמש ובא השמש", עד שלא כתבה שמשו של זה, זרחה שמשו של זה. וכן היה, ויצא הבן הזה אדם גדול, והיה רב וגדול בישראל. ע"כ.

⁶ גם לגבי היתר המכירה בקרקעות בשמיטה, כתב כיוצא בזה הגאון רבי יהושע אב בית דין קוטנא: ואני אמרתי בפשיטות להתיר למכור את הקרקעות לגוי בשמיטה, כי הואיל והמכירה היא לטובת היישוב הישראלי, פשוט שאין כאן איסור "לא תחנם", שלא אסרה תורה למכור קרקע לגוי כאשר המטרה היא לטובתו של היהודי, ובפרט שמתנים עמו שהמכירה לזמן מסוים לשנתיים בלבד, ולאחר מכן עליו להחזירה לישראל, הרי זו מכירה על מנת להחזיר שמועילה. ורק בחמץ מחמירים שלא למכור על מנת להחזיר, משום חומרה של חמץ, אבל שביעית שהיא מדרבנן, פשוט ומותר. ע"כ. וכחילוק זה מבואר בכמה ראשונים: התוספות, הרמב"ן, הרשב"א, הר"ן, כפתור ופרח ועוד. (עיין שו"ת יביע אומר חלק יורה דעה סימן מא)